

que (ut Nicephor. refert¹) idem Theodosius nihil aliud filiis, Arcadio et Honorio, moriens mandavit, quam ut veram pietatem integram servarent, per quam et pacem habituros, et victoriam a Deo consecuturos esse sperabat. Filii autem, parenti fidem et obedientiam exhibentes (eodem Nicephoro teste), *quæcumque decessores eorum pii imperatores pro Ecclesiis statuerant, et ipsi confirmarunt, eaque firmiter servarunt, aliaque insuper Deo grata addiderunt.* Intelligebant quippe religiosi principes, prærogativas et immunitates rebus divinis concessas, non hominibus datas esse, sed Deo, a quo regnorum omnium felicitas et conservatio pendet; ac proinde, *tunc Christi dextera imperium defendi, quando Ecclesiæ status inconcussus servatur*², ut Leo Papa dixit. Ex quo intulit D. Thomas, lib. 2 de Regim. Princip., sub finem, regem et principem toto conatu et sollicitudinè divino cultui teneri in-

¹ Lib. 13 Histor., cap. 1.

² Epist. 25.

cumbere; non solum quia homo, sed etiam quia dominus et rex est, et Dei vices gerit, a quo maxime pendet. Unde subdit inferius, *omnes reges, qui ad divinam reverentiam fuerunt solliciti, feliciter suum cursum consummasse; qui vero e contra, infelicem consecutos exitum fuisse.* Absit igitur a christiano rege ut ecclesiasticam libertatem, propter divinum cultum introductam, et tam divina quam humana lege sancitam, et diuturna Ecclesiæ Catholicæ consuetudine stabilitam, et antiquorum Patrum, posteriorumque fidelium scriptorum auctoritate probatam, paucorum Novantium suasu, vel studio ac desiderio temporalem dominationem amplificandi, evertere moliat. Id enim non gloriam, sed ignominiam ei afferet, et terrenum regnum non augebit, sed auferet sempiternum. Quod ne Jacobo Regi contingat, toto corde optamus, et obnixè petimus ab illo, in cujus manu cor regis est, et in saniolem partem illud vertere potest, et veritatis radiis ita illustrare, ut amplius ab ipso non avertatur.

FINIS LIBRI QUARTI.

INDEX CAPITUM LIBRI QUINTI

DE ANTICHRISTO, CUJUS NOMEN ET PERSONAM, PER GALUMNIAM, ET INJURIAM, FALSE PROTESTANTES PONTIFICI ATTRIBUUNT.

- CAP. I. De Antichristi nomine, ejusque varia significatione.
- CAP. II. Utrum Antichristus proprie dictus sit homo aliquis singularis, vel sedes aliqua seu imperium.
- CAP. III. Duabus Protestantium objectionibus ex Daniele et Paulo sumptis contra doctrinam superioris capituli satisfit.
- CAP. IV. Alteri objectioni ex capite 17 Apocalypsis sumptæ contra eandem resolutionem capituli secundi satisfit.
- CAP. V. De tempore persecutionis et morte Antichristi.
- CAP. VI. Primæ objectioni regis Angliæ contra doctrinam superioris capituli satisfit.
- CAP. VII. Alteri objectioni regis Angliæ ex capite 18 Apocalypsis desumptæ satisfit.
- CAP. VIII. Tertie objectioni regis Angliæ ex variis novi Testamenti verbis desumptæ satisfit.
- CAP. IX. Alteri difficultati occurrendo, tempus regni Antichristi et initium ejus amplius declaratur.
- CAP. X. Aliis duobus argumentis satisfit, et obiter nonnullæ Catholicorum opiniones de tempore Antichristi refelluntur.
- CAP. XI. Antichristi tempore duos veros homines ad testimonium contra illum ferendum mittendos esse, ex capite Apocalypsis contra duas falsas Protestantium expositiones ostenditur.
- CAP. XII. Eliam et Enoch esse testes illos, qui contra Antichristum mittendi sunt, ostenditur.
- CAP. XIII. Joannem, per duos testes, Enoch et Eliam intellexisse, conjectura, et Patrum auctoritate ostenditur.
- CAP. XIV. Utrum ex aliis Scripturæ locis ostendi possit, Eliam et Enoch futuros esse secundi Christi adventus præcursores et testes contra Antichristum.
- CAP. XV. Antichristi sedem et loco et gradu longissime a Pontificis sede distare.
- CAP. XVI. Ubi futura sit Antichristi sedes.
- CAP. XVII. Ex descriptione personæ Antichristi, quam Paulus tradit 2 ad Thess. 2, illum Pontificis adversarium maximum, potius quam Papam, esse futurum, evidenter ostenditur.
- CAP. XVIII. Quæ ex visionibus cap. 6 et 9 Apocalypsis rex inducit refelluntur.
- CAP. XIX. Idem ex cap. 13 ostenditur, et omnia, quæ Rex ex illo decerpit, refelluntur.

CAP. XX. Quæ circa 14, 15 et 16 cap. Apocalypsis rex notat, discutuntur.

CAP. XXI. Ex visione capitis 17 et sequentibus Apocalypsis novum de Antichristo errorem confutari potius quam confirmari.

CAP. XXII. Ex descriptione Antichristi a Daniele Propheta tradita, fabula de Antichristianismo Romano evidenter refellitur.

Eorum, quæ in hoc libro tractantur, summa, cum apostrophe ad regem Angliæ.

LIBER QUINTUS

DE ANTICHRISTO

CUJUS NOMEN ET PERSONAM PER CALUMNIAM ET INJURIAM FALSO PROTESTANTES PONTIFICI ATTRIBUUNT.

Quoniam doctissimi nostri temporis catholicique scriptores (ut interim antiquiores omittam) totam de Antichristo materiam accuratè disputarunt, eandemque nos jam alibi pro nostra tenuitate prosecuti sumus, liber hic parum necessarius alicui videri potest, præsertim quia superioribus non ita connectitur, ut propter doctrinæ consecutionem postulari videatur. Verumtamen rex Angliæ, cui initio hujus operis respondere proposuimus, nos vel invitos laborem hunc iterum subire compellit. Ille enim in sua Præfatione post suæ fidei professionem, ad disputationem de Antichristo repente digreditur, et peculiarem eorum, quæ pro sua opinione protulit, responsionem postulat, dicens: *Id mihi maxime in votis est, ut si cui hanc meam de Antichristo conjecturam libebit refellere, singulis disputationis meæ partibus ordine respondeat*; ideoque necessarium ducimus, et cum illo digredi, et singulis ejus conjecturis peculiare tribuere responsum. Neque enim illud prætermittendum censuimus, eo quod rex solis conjecturis se niti fateatur; quia in re adeo absurda, et plane incredibili, et Ecclesiæ Catholicæ nimis odiosa et perniciosa, nec conjecturæ permittendæ sunt, sed penitus extirpandæ. Quam ob causam iterum de

Antichristo disputationem texere, imo etiam, si necesse sit, eadem iterum repetere non sum veritus, dummodo, quantum in me est, omnibus, tam sapientibus quam insipientibus, satisfaciam, utrisque enim (teste Apostolo¹) debitores sumus. Ne tamen lectori molesti simus, non omnia quæ de Antichristo tractari solent, sed ea solum quæ causæ, et peculiari responsioni, quam rex postulat, inservire queant, attingemus. Et singula membra, quæ rex distinguit, singulatim etiam expendemus, non tamen eodem ordine, sed ea semper præmittemus, quæ vel evidentiora sunt, et in Scripturis clariora, vel quorum cognitio ad ea, quæ minus nota sunt, vel a prioribus pendent, aliquid conferre posse censebimus.

CAPUT I.

DE ANTICHRISTI NOMINE, EJUSQUE VARIA SIGNIFICATIONE.

1. *Nominis etymon.* — Prius quam de re ipsa dicamus, visum est de nomine Antichristi pauca præmittere, ut omnes Protestantium technas, vel potius in Christi Vicarium contu-

¹ Rom. 1.

melias detegamus. Nomen igitur *Antichristus* græcum esse, seu a Græcis desumptum, nemo est qui nesciat. Componitur autem ab *ἀντι* et *χριστός*. In qua compositione certum est, Christi nomen, ut est proprium Jesu Salvatoris nostri, usurpari. Quamvis enim hoc nomen, ut ab unctione derivatum, generalius sit, et quoscumque homines per sacram aliquam unctionem in dignitate assumptos significare soleat, juxta illud: *Nolite tangere Christos meos*, Psal. 104, nihilominus Messiam, seu Christum Dominum, præsertim post ejus adventum, per antonomasiam significat, sicut etiam in lege veteri fuerat præsignificatum, ut Joannes, cap. 4, indicavit: *Scio quia Messias veniet, qui dicitur Christus*; et exposuit August., tractat. 15 et 33 in Joan.; et optime Cyrillus, cateches. 4 mystag.; Euseb., lib. 1 Histor., c. 3, et lib. 4 de Demonstrat., c. 10; et Lactan., lib. 4, c. 7, et alii, quos late retuli in tom. 1 tertiæ partis, disput. 18, sect. 2.

2. *Falsa hæreticorum de hoc nomine etymologia.* — *Antichristus significat Christi adversarium.* — *Probat ex Scriptura.* — Particulam vero *ἀντι* contendunt hæretici, non oppositionem, sed vicem, seu loco alterius substitutionem, in illa compositione significare, et ita Antichristum eum esse, qui se Christi vicarium appellat. Sed ducuntur profecto spiritu decipiendi simplices, saltem per nominis ineptam accommodationem. Et ideo, ommissa quæstione de illa duplici significatione dictionis *ἀντι*, secundum se et generali usu Græcorum spectatæ, a nobis solum consideranda est prout in illius nominis compositionem secundum Scripturæ, Ecclesiæ et Patrum usum assumpta est. Sic ergo certum est, contrarietatem et oppositionem significare, nomenque *Antichristi*, insignem Christi hostem designare. Sumpsit enim Ecclesia vocem hanc ex Scriptura, in qua nullum alium habet significationem. Nullibi enim reperitur hæc ipsa vox in Scriptura, nisi in epist. 1 et 2 Joannis, ibi autem aperte significat hostem Christi. Nam cum cap. 2 dixisset: *Audistis, quia Antichristus venit*, subdit inferius: *Quis est mendax, nisi is qui negat, quia Jesus est Christus? Hic est Antichristus, qui negat Patrem et Filium.* Ex quibus verbis evidenter constat, Antichristum opponi Christo, negando Jesum esse Christum, illum utique singulariter promissum, ex duplici natura in una persona divina compositum, et ipsamet divinitate et Spiritu Sancto singulariter unctum, ac proinde per antonomasiam Chris-

tum. Unde cap. 4 repetit: *Omnis spiritus, qui solvit Jesum, ex Deo non est, et hic est Antichristus.* Solvere autem *Jesum*, nihil aliud est quam negare, Jesum esse divinitate unctum, per singularem utique unionem humanitatis ad Verbum: et hæc est summa ad Christum oppositio, ut idem Apostolus iterum, epist. 2, explicavit, dicens: *Multi seductores exierunt in mundum, qui non contententur Jesum Christum venisse in carne, hic est seductor et Antichristus.* In Scriptura ergo non habet nomen istud alium usum. In aliis vero Scripturæ locis, in quibus non nominatur, sed describitur Antichristus, summus adversarius Christi depingitur. Nam Daniel. 9, et Matth. 24, per *abominationem desolationis*, Antichristum prædici creditur, et de illo dicitur, sedem et nomen Christi usurpaturum, maximamque persecutionem contra Christum in Ecclesia sua esse excitaturum. Et de eodem intelliguntur verba Christi, Joan. 5: *Ego veni in nomine Patris mei, et non accepistis me; si alius venerit nomine suo, illum accipietis.* De eodem etiam loquitur Paulus, 2 ad Thessalon. 2, ubi his nominibus illum onerat: *Homo peccati, filius perditionis, qui adversatur, et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo sedeat, ostendens se tanquam sit Deus.* Et tandem ut ostendat Paulus summam oppositionem Antichristi cum Christo, adjungit: *Tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustrati me adventus sui.* Apud Daniele item et in Apocalypsi describitur Antichristus tanquam insignis Christi adversarius, ut infra videbimus.

3. *Probat ex Patribus.* — Atque in hunc modum de Antichristo et nomine ejus senserunt SS. Patres, exponentes hæc loca: Chrysost., Hom. 4 in Joan.; Cyrill., lib. 3 in Joan., cap. 6; et ibi Theophyl., Euth. et Beda; et late Iren., lib. 5 Contr. hæres., cap. 25; Ambr., in Psal. 43, et lib. 1 de Spiritu Sancto, c. 14; Nazianz., orat. 47, quæ inscribitur *Significatio in Ezech.*, et in Iambico inscripto: *Definitionis minus exactæ*, in fine; Ruffin., in Exposit. Symbol.; Hilar., lib. de Unit. Patris et Filii, satis a principio, si ejus est opus. Melius et certius lib. contr. Auxent., in principio: *Nominis Antichristi proprietas* (inquit) *est, Christo esse contrarium.* Et Hieronym., ep. 151 ad Algas., q. 11: *Ipse est enim universorum perditio, qui adversatur Christo, et ideo vocatur Antichristus.* Et hac ratione, lib. 2 contr. Jovinian., in princip.: *Quomodo dies et*

nox misceri non possunt, ita nec justitia et iniquitas, peccatum et bona opera, Christus et Antichristus. Augustinus, tract. 3 in ep. 1 Joan.: Latine, ait, *Antichristus contrarius est Christo*, et postea reprehendit eos, qui interpretabantur nomen Antichristi, id est, ante Christum, et inquit: *Non sic dicitur, non sic scribitur, sed Antichristus, id est, contrarius Christo*. Et optime Damas., lib. 4. c. 27: *Non nobis, sed Judæis venit; non pro Christo, sed adversus Christum, qua etiam de causa Antichristus dicitur*. Et in tom. 9 Operum Augustini, auctor tractatus de Antichristo sic inchoat: *De Antichristo scire volentes, primo notabilis, quare sic vocatus sit, ideo, scilicet, quia Christo in omnibus contrarius erit, et Christo contraria faciet*. Et licet ille tractatus non censeatur esse Augustini, auctoritatem habet, et Rabani esse creditur. Et Hugo Eterian., lib. de Regres. animar., cap. 23: *Erit* (inquit de Antichristo) *homo, non Angelus, qui adversabitur Christo, et membris ejus; inde Antichristus appellandus*. Pluresque alios in sequenti capite referemus.

4. Cum ergo hæretici nec etymologiam hanc, nec significationem negare possint, quid eis prodest, mutata vocis etymologia et nova significatione ex proprio cerebro illi attributa, saltem nomine Vicarium Christi Antichristum appellare? Nam si de solo nomine in hoc contendere student, contemnendi sunt, et ad scholas grammaticorum remittendi. Si vero, sub illa specie et umbra vocis, suadere contendunt illum esse verum Antichristum sub hac propria vocis significatione, et tanquam illi adversarius, qui se Vicarium Christi, atque adeo Antichristum in alia ab eis cogitata significatione, appellat, ita ut intelligant, non quemlibet hostem Christi, sed illum qui sub nomine Vicarii ejus illi opponitur, esse Antichristum, respondemus in primis, eum, qui non per rapinam vel usurpationem se Christi Vicarium nominat, sed quia ab ipso Christo constitutus est, non esse Christi hostem, et ex hac parte non posse esse Antichristum. Deinde dicimus, illud signum Antichristi non inveniri in Scripturis, nec in illis, vel a Patribus traditum esse, nimirum, Antichristum esse oppugnatorem Christum sub specie Vicarii ejus, sed aperte usurpando ipsum Christi nomen et dignitatem. Et ideo, hac vana cogitatione et novitate omissa, per signa Antichristi in Scriptura fundata discurrendum est.

5. *Nominis Antichristi duplex significatio.*

— Non possum autem omittere, quin prius advertam, ex hac nominis hujus etymologia, et ex dictis testimoniis duplicem hujus vocis acceptionem distinguendam esse. Unam propriam, aliam communem, seu translata appellare possumus. Nam quia nomen Antichristi hominem Christi contrarium significat, per antonomasiam accipitur ut nomen proprium singularis cujusdam hominis maximi Christi et Ecclesiæ adversarii; generali autem modo, etiam de aliis Christi hostibus dicitur. Hac duplici ejus nominis acceptione usus est Joannes, dicta epist. 1, cap. 2, cum dixit: *Audistis quia Antichristus venit, et nunc Antichristi multi facti sunt*. Et rationem hujus posterioris significationis inferius insinuans, dicit: *Qui negat quoniam Jesus est Christus, hic est Antichristus*. Idemque fere repetit cap. 4, et in epist. 2. Et ita ex hoc loco duplicem hanc illius nominis acceptionem adnotarunt Patres ibi, et Matt. 24, et 2 Thessal. 2, ubi Hieronym., Chrys., Oecumen. et alii. Et optime Cyprian., epist. 76, in principio, dicens, Joannem, *universos, qui de Ecclesia exissent, quique contra Ecclesiam facerent, Antichristos appellare*. Et infra: *Unde apparet, adversarios Domini Antichristos omnes esse; et similia fere habet epistola septima*. Et August., lib. 2 contra Adversarium legis et Prophetarum, cap. ultimo, de illo ait: *Deus verus est, in cujus templum falsus ille* (id est Antichristus) *sessurus est, ad quem pertinet etiam iste* (utique legis adversarius) *qui sub nomine Christi, quod est nomen Dei, hoc est, Christianum se videri volens, semper extollitur contra Christum, seque ostendit Antichristum, non unum illum majorem ceteris, sed ex his aliquem, de quibus dicit Joannes Evangelista: Nunc Antichristi multi facti sunt*¹. *Eos enim dicebat hæreticos, qui temporibus Apostolorum esse jam ceperant*. Idem, lib. 20 de Civitat., cap. 19. Unde etiam Hieronym., Naum 2, tractans illud 1 Petr. 5: *Adversarius vester diabolus tanquam leo*, etc., subjungit: *Catulus leonis Antichristus, et omnes doctrinæ perversæ, etc*. Et infra: *Audistis, inquit Joannes, quia Antichristi multi sunt, tot enim Antichristi sunt, quot dogmata falsa*. Et Matt. 7, in fine, omnes, *qui contra Christum sapiunt, Antichristos vocat*. Quæ omnia confirmant quod diximus, Antichristum ex summa ad Christum oppositione ita esse appellatum, et inde derivatum esse nomen ad alios insigniores Christi ad-

¹ 1 Joan. 2.

versarios denotandos. Sicut etiam communi usu, hominem valde crudelem Neronem esse dicimus, et similem tyrannum esse Diocletianum, et magnum philosophum esse Aristotelem, et sic de aliis. De hac ergo translata significatione nulla est dubitatio; de altera vero superest cum hæreticis controversia, quam sequenti capite prosequemur.

CAPUT II.

UTRUM ANTICHRISTUS PROPRIE DICTUS SIT HOMO ALIQUIS SINGULARIS, VEL SEDES ALIQUA SEU IMPERIUM.

1. *Opinio hæreticorum*.—Hæretici contendunt non esse singularem personam, sed seriem, vel genus personarum in aliqua sede vel imperio succedentium; quem errorem excogitarunt, ut Papam Antichristum esse suaderent. Hunc errorem insinuarunt Wicleph., art. 30, et Joan. Hus, art. 19, damnati in Concilio Constant., sess. 8 et 15. Clarius Luther., in cap. 49 Genes., ubi hac ratione rejicit communem sententiam asserentem, Antichristum futurum esse de tribu Dan, quam fuisse dicit diaboli inventum. Et quidam Rodolphus Gualter., in Homiliis de Antichristo, irridet eos, qui asserunt Antichristum fore certum singularem hominem. Sic etiam Beza, in 2 Thess. 2, dicit, licet Paulus loquatur de Antichristo ut de quodam homine, sub illo nihilominus intelligere totum corpus ecclesiasticæ tyrannidis, ita vero ut peculiarem tyrannidem declaret, nimirum Romanam. Unde concludit, manifeste hallucinatos esse, quicumque Paulum de uno quopiam homine esse locutum intellexerunt, nisi dent quempiam qui a Pauli sæculo ad diem usque judicii superstes maneat. Denique Calvinus etiam in eodem loco, et lib. 4 de Justit., c. 7, idem supponit, cum Papam dicit esse Antichristum. Et hæc sententia placuit Jacobo regi, qui solis conjecturis duci fatetur¹; quales autem illæ sint postea videbimus.

2. *Veritas Catholica tenet, Antichristum singularem futurum*.—*Probatum ex Scriptura*.—Veritas catholica et in fide certa est, Antichristum, proprie seu antonomastice sumptum, futurum esse singularem quemdam hominem insignem, ac peculiarem Christi adversarium. Ita docent sapientes et catholici viri, qui hac ætate contra hæreticos decerta-

runt, et hoc punctum magna diligentia et eruditione tractarunt. Et probatur breviter ex sacra Scriptura et Patribus. Et imprimis expendo locum 2 ad Thessal. 2, ubi, licet Antichristus hoc nomine non exprimitur, de illo nihilominus loqui Paulum, sancti omnes et catholici docent¹, nec hæretici negant; imo eundem locum in contrarium inducunt, ut postea videbimus. In illo igitur loco instruit Paulus Thessalonicenses, ut non perturbentur cogitantes diem Domini, id est, ultimi judicii, jam esse propinquum, quia necesse est ut Antichristi adventus et persecutio antecedat. Unde ait: *Neque vos seducat ullo modo, quoniam nisi venerit discessio primum, et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui adversatur, et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, tanquam sit Deus*. Et infra: *Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet, etc*.

3. *Expenduntur singula D. Pauli verba*.—Profecto si verba singula attente ponderentur, non possunt proprie ac sincere intelligi, nisi de singulari ac definita persona. Quis enim thronum aliquem vel sedem regni, hominem peccati, aut filium perditionis, appellare solet? Similia enim verba non collectionem, vel successionem, sed determinatam personam in rigore significant, neque a sua propria significatione violenter et sine causa extrahenda sunt. Præsertim quia tot circumstantiis, moribus et conditionibus ille homo vestitur, et a Paulo ac prophetis describitur, ut necessario uni tantum personæ convenire debeant. Ut cum Paulus ait: *Cujus est adventus secundum operationem Satanae in omni virtute, et signis, et prodigiis mendacibus*², et similia, quia verisimile non est in omnibus successoribus, seu regibus alicujus regni omnes illas proprietates et morum qualitates esse futuras. Accedit, Paulum non absolute hominem, sed cum articulo græco, *illum hominem peccati* dixisse, ut etiam latine Ambrosius legit, et Vatablus vertit; articulus autem græcus vim habet indicandi singularem personam, ut infra ex Patribus ostendam. Imo notatione dignum est, Paulum quater repetere illum articulum, dicens: *Ille*

¹ Bellarmin., lib. 3 de Rom. Pontif.; Sander., l. 8 de Visib. Monar.; Tho. Malvend., in opere de Antichr.; Joseph. Acost., in opere de Temporib. noviss.

² 2 Thess. 2.

¹ In Præfatione, p. 28, 29.